

HASTAPEN BAT

Irisarri '94 inguruan

TXOMIN HEGUY

Jende batzuk estonatu edo harritu dira iparraldean — gehiago beharbada hegoaldean— ikusita mundu politikoa ren hurbilketa 1994ko urriaren 15ean, Irisarriko bigarren Ondarearen Egunen kariatara bereziki. Mundu politikoz ari naizelarik, iparraldeko eta hegoaldeko hautetsi eta kargudun ezagun asko bildu dira hor, horien artean frantses gobernuko bi ministro kausitzen zirela, Michèle Alliot-Marie eta François Bayrou hain zuzen. (Bere aldetik, Alain Lamassoure, Europako Aferen ministroak, beren ezin-etorria azaldu zuen).

Zer esan daiteke hainbat berria den jarrera horretaz? Diskurtsoan eta itxurazko agertzeetan soilik mugatzea ote da? Ekintzetan, ondorio batzuk nabaritzen ote dira? Aro berri baten

seinale iraunkorra ote da ala momentu bateko erantzun oportunistak besterik ez?

Ihardespen argi bat ematea zaila da. Iparralde honetan gertatzen ari denaren aktore bat naizelako, beharrezko atzerakada falta zait fenomeno berri horien aztertze eta neurtzeko.

Zenbait diskurtso eta ekintzetan, gauzak aldatzen hasiak baldin badira, ohar gaitezenez ez dela soilik Parise aldetik izan, baina ere Bordele eskualdetik, Pabetik (bereziki Pyrénées-Atlantiques-ko Kontseilu Orokorretik) baita ere, oroz gaineratik, iparraldeko udaletxeengandik.

Doi-doia, hamar urteren gibel-ikusaldia egin dezagun. Orduan Seaskak, Frantses Hezkuntza Nazionalarekin apailatu duen eskola publikoari integratze-plana, frantses Konstituzio Kontseiluak ezabatzen du.

Gorabehera eta duda-muda askoren ondotik, Euskal Herriko Kultur Etxe batek ateak irekitzen ditu Baionan, Frantses Kultur Ministeritza, Akitania Eskualdea, Pyrénées-Atlantiques-ko departamendua eta Baionako hiriaren laguntzarekin, Pizkundek biltzen dituen euskal elkarteak dituela partaide. So egizue zertan garen: kultur egitura horren 15 administrarietarik, 12 lehenago izendatu botere publiko horien ordezkariak ziren, 3 aulki utziak zirelarik kultur arduradunei. Orduan, politika--mundukoak euskal kulturaren zerbitzuko ala euskal kultur mundua kadenatua?. Dena dela, 1988. urtearen bukaeran, esperientzia horrek porrot egingen du.

1990-1991 urteetan, bihurtune garrantzitsu bat ezagutu dugu. Nire ustez bi arrazoi nagusirengatik: euskal kultur arloa, atsipen gorrian sartua da. Errealitate torpe horrek bazterrak sutan ezar litzazke. Bestalde, bereziki 1989ko herri-hauteskundeetan, abertzaleek gorakada nabarmena egiten dute, udaletxe askotan hautetsi batzuk sarraraziz. Bozka horien emaitzen ondorioz, aurpegi berri batzuk agertzen dira Iparraldeko auzapezen artean.

Ez da beraz harrizkeoa bazterrak mugitzen hasten baldin badira. Euskal kultura sostengatzen duen Iparraldeko Herrien

Arteko Sindikata (edo Batzarrea) sortuko da. (Pariseko Barne-ministeritzaren bendizioarekin). Gaur egun 135 herri biltzen dituen egitura berri hori izanen da, Frantses Kultur Ministeritza, Akitania Eskualdea eta Pyrénées-Atlantiques-ko departamenduarekin batera, 1990eko udan sortuko de Euskal Kultur Erakundearen sostengatzaile eta dirustatzailea, Euskal Kultur Erakunde hori, Frantses Kultur Ministeritzako arduradun batzuen eta Pizkundera elkartearen arteko negoziaketa berri batzuen ondorio zuzena izanen delarik (1989-1990. urteak). Egiatzko kultur egitura bat aldi honetan: kultur munduko 12 ordezkari Administrazio-Kontseiluan, botere publikoen erdezkariak 8 direlarik.

Denbora berean, Seaskak lehen hitzarmen serio bat finkatzen du Frantses Hezkuntza Nazionalarekin, 1994ko urte honetan akordio garrantzitsu batera helduko dena Bayrou Ministrari esker dudarik gabe. (Ez dut uste Hezkuntza Nazionalako administrazioak, bapateko sostengu zabala ekarri dionik Hezkuntza Ministroari!)

Denbora berean, Baionako Fakultatean, goimailako euskal estudioak finkatuz joan dira. Bestalde, bide-seinaleak euskaratu dituzte herri batzuek (hala nola Azkaine, Hazparne, Senpere, Donibane-Lohitzune, Lekorne, etabarrek) eta Pyrénées-Atlantiques-ko Kontseilu Orokorrek euskaratuko ditu bere esko diren bide nagusiak (Sinbolikoki Bayrou-k estreinatu zituen lehen panoa edo panelak Irisarrin).

Horiek hola, azken adibide adierazgarriena beharbada, 1992. urtean Iparraldearen geroari buruz hasi den gogoetaldi emankorra, Euskal Herri 2010 izenburuarekin plazaratua izan dena. Gizartearen arlo desberdinetan lan egiten duten ordezkari asko bildu dira (hori bera puntuu baikorra izan da) hautetsi eta administrari (herri, departamendu, Eskualde eta bereziki frantses estatukoak) batzuekin batera. Gogoetaldi horiek, iparraldeari buruzko diagnostikoa gaurkotu eta mamitu dute. (Gehienek onartu eta azpimarratu dute lan horren balio eta emankortasuna). Azterketa horren ondotik, Euskal Herriko Garapen Kontseilu bat sortu da hautetsi eta gizarte zibileko 90 pertsonen osatzen dutena.

Inor ez da ingainatu behar, Garapen Kontseilu bat da. Ez dauzka politika baten bideratzeko eta obratzeko botere eta ahal zuzenak. Baina gaurko Iparraldeko indar bizi guztientzat, formazioa eta elkarlana sostengatzeko gune aproposa izan daiteke. Egiazko instituzio erabakitzaile baten bidean...

Ez gara hastapen batean baizik. Ez dezagun ahantz, adibide bat emateko, Frantziak ez duela oraino izenpetu herri-hizkuntzei buruzko euro-hitzamena. Baina, azken bospasei urte hauetan esan eta obratu diren urratsek aro berri batean sartu gara frogatzen digute. Atzera eginen ez duen oldarra? Ez dakit. Pentsatzen dudana da, garai mugikor honetan, gure indarrak bilduz funtsezko proiektuen inguruan eta gure erresponzabilitateak hartuz, gure herri izatearen zimenduak indartzeko ahal ditugula.